

וילך

ערגעץ (במדרשי חז"ל שלפנינו) אז עס זאלן זיך ברענגען ביידע לשונות (מסור-רות ומעינות), אויך ניט „מסורות ושערי“ — און רש"י איז מצרף ביידע גירסאות צוזאמען!

אויך איז ניט מובן: ווי גערעדט כמה פעמים, איז ניט ענינו פון פרש"י על התורה צו מעתיק זיין דרשות חז"ל בדיוק לשונם — ולפ"ז בענינו: פאר-וואס ברענגט רש"י דעם לשון „מסורות ומעינות החכמה“ — און זאגט ניט א לשון הרגיל (און וואס רש"י עצמו הויבט דערמיט אן פירושו) — „לצאת ולבא

א. אויפן פסוק „בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא“ זאגן חז"ל², אז דאס מיינט (ניט „לצאת ולבא ממש“ ווייל „תשש כח“³, נאָר) — „לצאת ולבא בדברי תורה. מלמד שנסתתמו ממנו שערי חכמה“.

דער מאמר ווערט געבראכט אין פירוש רש"י על התורה, נאָר — בשינוי לשון: אַנשטאַט „שערי חכמה“, איז דער לשון אין רש"י — „מסורות ומעינות החכמה“.

אין „עין יעקב“² (ועד"ז בכמה ראשונים) ווערט געבראכט די גירסא (אין גמרא) „מעינות“ אַנשטאַט „שערי“: און אין תנחומא (פ' ואתחנן⁶) איז די גירסא „מסורת חכמה“.

אַבער, נוסף לזה וואס מען דאַרף האָבן אַ ביאור פאַרוואָס ברענגט ניט רש"י די גירסא ריזיג (שערי חכמה) — איז ענד וועיקר: מען געפינט ניט אין

(חסרון) תורתנו!

והת' — שרף „נסתמו ממנו“, היינו כמו מעין שנסתם, שאינו נובע ממקומו לחוץ: וכן בענינו, שלא ניטל ממש הניתן לו כבר — ראה עין יעקב לעי' סוטה שם. ובענף יוסף שם — כיא כמו „בסתימת המעיין אין שום חסרון בגוף המעיין רק שיש דבר המונע . . . מלצאת חוצה . . . קודם מותו לא הי' בכחו לצמצם . . . להוציאה לחוץ“. ע"ש. וראה גם ש"ך עה"ת כאן: אמר לצאת כו' [משא"כ לגירסת התנחומא ש"נלו מסורת כו']. וראה המשך הענין שם „ולא הי' ידע משה מה הי' יהושע דורש“]. וראה לקמן הערה 30.

(8) בדפוס ראשון ושני דפרש"י, וכן בכמה כת"י רש"י שתח"י, איתא רק „מסורות החכמה“, וברוב כת"י רש"י שתח"י איתא רק „מעינות החכמה“. אבל בדפוס רש"י הנפוצים (וכן בהוצאת בערלינער, גם במהד"ק שלו) הוא כפפנים. (9) ראה ס' כללי רש"י (כפר חב"ד, תשי"ג) פ"ח ס"ב (בהוצאת תנ"ש — פ"ט ס"ה). וש"נ.

(*) ובפרט בנדוד. שנמסרה לו תורה במתנה ככלה לחתן (פרש"י תשא לא, יח). ולהעיר ממחול (תענית כה, א) דמשמא מיהב יחבי מישקל לא שקלי (בתר דיהב. רש"י).

(1) פרשתנו לא, ב.

(2) סוטה יג, ב.

(3) לשון רש"י עה"פ. וראה ראב"ע ורמב"ן כאן.

(4) פרשתנו עה"פ (בפ' הב' בד"ה אנכי היום).

ראה בארוכה מפרשי רש"י. ונת' בההתעודות.

(5) רמב"ן עה"ת כאן. רבינו בחי. מושב זקנים. ועוד.

(6) בסופה (בשם „ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן" — בעל המאמר בסוטה שם). — גירסא זו („מסורת חכמה“) הובאה ג"כ בשמ"ק סוטה שם. וראה מס' סוטה עם שינויי נוסחאות (ירושלים, תשל"ז).

(7) ובלא"כ לא נקט רש"י גירסת התנחומא, דשם הלשון „נלו מסורת כו'“, ורש"י נקט כגירסת הש"ס „נסתמו ממנו“ (ראה הערה 10).

וטעמו של רש"י — יש לומר, כי בזה מתרץ תמי פשוטה: איך יתכן שהקב"ה גרם משה רבינו ישכח

כלל פון „דברי תורה“ — איז עוד ועיקר: איז אַט די פרשיות זיינען פאַראן אויך הלכות (מצות הקהל¹⁷), כתיבת ס”ת¹⁸ ועוד¹⁹).

נאך מער: יעדער ווארט פון תורה שבכתב איז געגעבן געווארן צו משה²⁰ מיט זיין פירוש²¹ אין תורה שבע”פ²² (ווארום דוקא דורך דעם קען מען וויסן קלאר די כוונה פון תורה שבכתב²³, כמובן בפשטות): און וויבאלד אַז אויך די דריי סדרות (וילך, האזינו וברכה) זיינען איבערגעגעבן געווארן צו די אידן דורך משה רבינו, האט ער דאך זיי גע-וויס איבערגעגעבן אַלץ וואס איז מוכרח להבנת פרשיות אלו — ד.ה. אויך דעם פירוש פון די פרשיות שבתורה שבעל פה.

— איז ווי זאגט מען „לא אוכל עוד לצאת ולבא בדברי תורה“?

דעריבער איז רש”י מוסיף „שנסתמו ממנו מסורות ומענינות החכמה“ — בנוגע די צוויי ענינים („מסורות“ און „מענינות החכמה“) איז שייך צו זאגן אַז זיי זיינען ניט נכלל געווארן אין די „דברי תורה“ וואס משה רבינו האט גע-לערנט מיט די אידן אין די דריי סדרות. כדלקמן.

ג. דער טייטש פון ווארט „מסורות“ איז — די ענינים וועלכע זיינען נמסר

בדברי תורה“ — „שנסתמו“ ממנו דברי תורה“?

ב. ויש לומר, אַז רש”י באַוואַרנט דערמיט אַ שאלה פשוטה (בלשון העולם: א „קלאַץ קשיא“), שלא מצאתי לע”ע אַז מען זאל זיך שטעלן אויף דעם:

ווי זאגט מען „לא אוכל עוד לצאת ולבא בדברי תורה“ — בשעת אַז באַלד דערנאָך האט משה רבינו איבער-געגעבן אידן אַ ריבוי עניני תורה — די דריי סדרות וילך האזינו און וזאת הברכה?

[און נאָר בנוגע די לעצטע אַכט פסוקים פון תורה²⁴ — וואס הייבן זיך אַז מיט „וימת שם משה“ — געפינט מען צוויי דיעות²⁵ (ווי אַראַפּגעבראַכט אויך אין פרש”י²⁶) צי יהושע האט זיי גע-שריבן, אָדער „משה כותב“ בדמע“;

אָבער בנוגע פ’ וילך, האזינו און וזאת הברכה (ביז די לעצטע אַכט פסוקים) איז לית מאן דפליג אַז משה האט זיי (גע-זאגט און) געשריבן].

און מען קען ניט ענטפערן אַז מיט „דברי תורה“ ווערט געמיינט בלויז עניני הלכה²⁷ — ווייל (נוסף לזה אַז עס איז אַ דוחק הכי גדול צו זאגן אַז דברים פון תורה שבכתב גייען ניט אַריין אין

(10) בכמה דפסי (וכתי) רש”י „שנסתמו“ (כבסוטה שם לפנינו). וראה שינויי נוסחאות במס’ סוטה הגיל הערה 6 — שתי הגירסאות בש”ס.

(11) וראה מדרש לקח טוב כאן „לצאת ולבא בתורה“ (ותו לא).

(12) ברכה לד, ה ואילך.

(13) ב”ב טו, א (וש”ג). ועד”ז בספרי ברכה שם. — ולשיטת הראב”ע גם מ”על משה גוי” (שם, א ואילך) כתב יהושע.

(14) ברכה שם, ה.

(15) ואינו מבאר בנוגע לאמירתו. ולהעיר ממפרשי הע”י (מהרש”א. הריטב”א. עיון יעקב) ב”ב שם.

(16) להעיר מבעה”ט כאן: בששה סדרי משנה.

(17) פרשתנו לא, י ואילך (ומפורש „ויצו משה אותם גוי”).

(18) שם, יט.

(19) ראה לדוגמא (גם בפרש”י עה”ת) האזינו לב, ג. ועוד.

(20) ראה רמב”ם בהקדמתו לפיה”ש וס’ היד — בנוגע למצות התורה. וראה הל’ ת”ת לאדה”ז פ”א ס”ד.

(21) כפרש”י בחוקותי (כו, מו).

(22) ראה בארוכה אנה”ק סו”ס כט (קנ, ב ואילך).

וראה הקדמת הרמב”ם לפיה”ש שם.

און דערפון איז פֿארשטאנדיק (וב־פשטות), אַז אין די „דברי תורה“ וואָס משה רבינו האָט געלערנט מיט אידן (אפילו אין פירושא פון תורה שבע״פ) זיינען נכלל געוואָרן בלויז די גופי הלכות ופירושים כו' פון תורה שבע״פ, אבער נישט פלפולא דאורייתא (וואָס האָט נישט קיין גבול).

[ועאכו״כ לויטן מאמר הגמרא²⁸, אַז פלפולא דאורייתא „לא ניתנה . . . אלא למשה ולזרעו“ נאָר „משה נהג בה טובת עין ונתנה לישראל“ — איז מובן, אַז אויך בלי פלפולא דאורייתא זיינען די „דברי תורה“ שקיבלו בני״ו פון משה״ א „דבר שלם“²⁹].

ועפ״ז איז פֿארשטאנדיק ווי אזוי ס׳איז קיין סתירה נישט, אַז אע״פֿ וואָס „נסתמו ממנו מסורות ומעניות החכמה“, פֿונ־דעסטוועגן האָט משה רבינו איבער־געגעבן צו אידן די דריי סדרות בש־לימותן — סיי די פרשיות עצמן (דְּתוֹשָׁבִ״כ) און סיי פירושא (דְּתוֹשָׁבִ״עִפ) פירושא ממש — ווייל די „מסורות“ זיינען מלכתחילה נישט פֿאַרבוּדן מיט די פרשיות (כתב) עצמן²⁹; און בנוגע די „מעניות“³⁰ (פלפולא דאורייתא) איז

(28) נדריס לח, א. וראה רש״י שם ד״ה פלפולא.
(29) אף ש״ע הפלפול „יתחדשו ג״כ חידושי הלכות לאין קץ“ (לִי אֲדֹהִי בַּהֲלִי ת״ת שם) — מ״מ, אינו מוכרח (וּאִי אֲפֹשֶׁר) שְׁמֶשׁה יִלְמַד בְּפוֹעַל עַם יִשְׂרָאֵל פִּלְפּוּלֵא דְּאֹרִייתָא לְתַבְלִיתוֹ (מש״א כ) ההלכות והמדרשים שנתגלו לנו שיש להם קץ — הִלֵּי תִּית שם). ואכ״מ.
(29) ראה שוה״ג להערה הבאה.

(30) הטעם שרש״י לא הסתפק בִּמְסוֹרוֹת וּמוֹסָף „ומעניות החכמה“ — יש לומר, ע״פ המבואר לעיל (הערה 7) שרק „נסתמו ממנו“, אבל לא נִסְתַּל ממנו מה שניתן לו — ועפ״ז י״ל שנסתמו ממנו רק „מסורות“ השייכות לג׳ פרשיות אלו,

געוואָרן צו משה״ן מסיני בעל פה²³, וי״ל שבמיוחד די וועלכע האָבן נישט אפילו אַ רמז אין תורה שבכתב²⁴

[און ווי די גמרא זאָגט²⁵ „תורה רוב בכתב ומיעוט על פה“, און ווי רש״י איז דאָס מפרש: רוב בכתב, רוב התורה תלוי במדרש כו' מדות שהתורה נדרשת בהו. ומיעוטא על פה, שאין רמז ללמוד לה בתורה אלא למשה נאמר על פה];

„מעניות החכמה“ מיינט (נישט די גופי הלכות פון תורה שבע״פ, נאָר) — פלפולא של תורה (וואָס איז בדוגמא צו א „מעין“, בלשון המשנה²⁶ „מעין המתגבר“) — וואָס צו פלפולא דאורייתא איז נישטא קיין גבול (בלשון הכתוב²⁷ „ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים“), וכנראה בחוש;

(23) ע״ד לִי רש״י (וישלח לד, ל). „מסורת כו' ביד הכנענים“. ולהעיר מ״ש אם למסורה (פסחים פו, ריש ע״ב. רש״י).

בכאר מים חיים (לאחי המהר״ל) על פרש״י כאן, ד. „מסורות“ היינו ש״ל. א״ה לו עוד כח לטרוח ולמסור ליהושע מה שקיבל מסיני“. ומשמע שמפרש דמסורות היינו הכח למסור כו' [ובעץ יוסף לתנחומא ואתחנן שם ד. „מסורות החכמה פ׳ כללי החכמה שעל פיהם מוסר הרב לתלמידיו שיבינו . . . מדרך קצרה“].

אבל [נוסף לזה שלכאורה דוחק לומר שנעשה חסרון בכח חכמתו של משה — דאם לא תששו כחותיו הגשמיים, עאכו״כ שלא תששו כחותיו הרוחניים — הנה] לכאורה פשטות הלשון „מסורות“ מורה על דברים הנמסרים בע״פ.

[ואולי תיבת „החכמה“ בפרש״י לא קאי על „מסורות“ שלפני פניו רק על תיבת „ומעניות“].

(24) ע״ד הלכה למשה מסיני (ש״רובם) אין להם שום רמז במקרא (פיהמ״ש שם ד״ה וכאשר (קרוב לסופו). וראה אנציקלופדי׳ תלמודית ערך הלכה למשה מסיני בתחלתו. (וש״נ).

(25) גיטין ס, ריש ע״ב.

(26) אבות פ״ב מ״ט. שם פ״א, א. — וראה גם באר מים חיים על פרש״י כאן. עיין יעקב לעי׳ סוטה שם.

(27) איוב יא, ט. ועיין הִלֵּי תִית לאדה״ז פ״א ס״ה.

(*) ולכאורה צ״ל דגם המסורות דפרשיות אלו כבר ניתן למשה מסיני (ראה רש״י ר״פ בהר;

ניטא קיין הכרח אז משה זאל מוזן לער-
נען די ענינים מיט די בני ישראל, כנ"ל.
[און דערפאר שרייבט ניט רש"י
בפשוטו של מקרא דעם לשון „שערי
חכמה", וואס האט ניט קיין שייכות צו
חילוקים ותוכן הנ"ל].

ועפ"י יש לבאר פארוואס רש"י איז
מדייק צו ברענגען אויך דעם ווארט
„מענינות) החכמה" — און זאגט ניט
„מענינות) התורה" — להדגיש, אז די
„מענינות" זיינען ניט מוכרח פארן ענין
פון תורה והוראה (ווארעם דעמאלט
וואלט עס משה געמוזט לערנען מיט די
אידן)²⁹, נאר ס'איז אן ענין פון (תוספת)
חכמה-שבֿתורה.³¹

ד. לכאורה איז אבער נאך ניט
גלאטיק:

דער ענין פון „נסתמו ממנו מסורות
ומענינות החכמה" קומט דאך אלס טעם
אויף „לא אוכל עוד לצאת ולבא בדברי
תורה", וואס מיינט (ניט דעם לימוד
לעצמו, נאר) דער לימוד עם בני ישראל.
איז ניט מובן: בשלמא בנוגע צו „מסו-
רות" איז מובן, אז אויב נסתמו ביי
משה'ן די „מסורות" פון תורה קען ער
ניט לצאת ולבוא, זיין דער וועלכער גיט
איבער תורה צו אידן (ווייל אידן מוזן
וויסן אויך די „מסורות");

שהם מתי מספר לפ"ע, וקשה לומר לכאורה שמשו"ז
„לא אוכל כו' בדברי תורה!" שמשמע שהי' כאן
חסרון כללי.

אבל לאידך גם „מענינות חכמה" לחוד לא מספיק,
שהיי' אייז נוגע להלימוד עם בניי, כדלקמן בפנים.
(31) להעיר מיגדיל תורה ויאדיר, דרוש וקבל
שכר, כי אין נפק'מ למעשה (חולין סו, ב. סוטה מד,
א. וש"נ).

כללותיהן ודקדוקיהן. רש"י בחוקותי (שם) וניתרה
מוז — שכבר מסרם ליהושע כו'. דאלי"כ — מי
מסרם לבניי?.

אבער בנוגע צו „מענינות החכמה",
וויבאלד אז זייער לימוד איז ניט מוכרח
פאר די בניי (כנ"ל) — ווי פאסט צו זאגן
אז מצד דעם וואס „נסתמו ממנו . .
מענינות החכמה" איז „לא אוכל עוד
לצאת ולבא — צו אידן — בדברי
תורה"?

[און מען קען ניט זאגן אז דער „לא
אוכל עוד לצאת ולבא" איז נאר מצד
דעם וואס „נסתמו ממנו מסורות" —
ווייל לפ"ז, פארוואס האט דער אייבער-
שטער געמאכט אז עס זאלן נסתם ווערן
פון משה'ן אויך די „מענינות החכמה"?
וגם: צוליב וואס דארף עס רש"י ברענ-
גען?]³²

ויש לומר דעם ביאור אין דעם: פון
דעם גופא וואס עס איז געווארן נסתמו
בחלק מתורתו — אע"פ אז עס קען זיין
אז עס וואלט ניט משנה געווען זיין
השפעה צו אידן — איז א סימן, אז עס
האט זיך געענדיקט זיין לצאת ולבוא צו
בניי, זיין נשיאות, און ס'איז געקומען די
צייט פאר יהושע צו ווערן דער מנהיג
ישראל.³³

ובעומק יותר:

עס איז ידוע וואס חז"ל זאגן³⁴ —
אראפגעבראכט אין פירש"י עה"ת³⁵ —
אז „פני משה כחמה"³⁶ פני יהושע
כלבנה". איינער פון די חילוקים צווישן
אור החמה און אור הלבנה איז, אז דער

(32) ואולי זהו טעם הגירסא בפרש"י שנאמר רק
„מסורות" (ולא „מענינות") — ראה הערה 8.

(33) ראה גם ש"ך עה"ת כאן, דמזה „שכל יום
יום הי' מוסיף והולך ואותו יום . . לא הוסיף . . ידע
כי נטלה ממנו הרשות".

(34) כ"ב עה, סע"א. ספרי פינחס כו, כ.

(35) פינחס שם.

(36) כ"ה בפרש"י (לא „כפני חמה . . כפני לבנה",
כבכ"כ וספרי). וראה לקו"ש ח"ט ע' 63 בשו"ה ג.

אור הלבנה שטייט שטענדיק אין א מצב פון שינויים, עליות וירידות; משא"כ אין אור החמה איז ניטא קיין שינוי.

און דאס איז איינער פון די טעמים פארוואס משה ווערט צוגעגליכן צו חמה דוקא — ווייל מדתו של משה איז מדת האמת³⁷, וואס ענינה איז — בלתי שינוי³⁸, אזוי, אז אין „אורו“ של משה איז ניט שייך קיין ענין של שינוי³⁹.

דעריבער, בשעת משה רבינו האט דערפילט אז „נסתמו ממנו . . מעינות החכמה“ — ס'איז געווארן א „סתימה“ (ושינוי) אין זיין „אור“ — איז דאס גופא א באווייז אז עס איז אנגערייט געווארן עצם ענינו של אורו — לצאת ולבוא של משה;

און דעריבער איז קיין נפק"מ ניט אין וועלכן ענין ס'איז געווארן דער שינוי („נסתמו ממנו“) — אפילו אויב ס'איז אין אן ענין וואס רירט ניט אן לכאורה זיין השפעה צו בני — איז דער עצם ענין השנינו שוין א הוכחה אז ס'איז געקומען די צייט פון שינוים, די צייט פאר „פני יהושע כלבנה“ (אן אור פון שינויים).

(37) תנחומא שמות כח. שמור שם (פ"ה, י'). ובכ"מ. וראה ב"ב עד, א. ועוד.

(38) בלשון הכתוב (משלי יב, יט) שפת אמת חכון לעד. וראה תניא ספ"ג. אגה"ק ו. לקו"ת מטות (פג, סע"ג ואילך). מסעי (צג, ב"ג). ושי"נ. ובכ"מ.

(39) ראה בארוכה אוה"ת ואתחנן (ע' צג ואילך) ועוד (ושם). שמתעס זה אם ה' משה מכניס את בני לארץ ה' להם קיום נצח' בארץ. ע"ש). וראה גם לקו"ש חכ"ו ע' 5-6.

[ולכאורה צע"ק מהעליות וירידות כו' שמצינו אצל משה ובפרט מעלייתו בכל שבת שלכן בכל שבת „ישמח משה במתנת חלקו“ (סי' האריו"ל במקומו). וראה לקו"ש ח"י ע' 245. ושי"נ]. ולהעיר מאו"ת להח"מ ד"ה ועינינו (פד, סע"ד) שאצל משה היו שתי המעלות „שמש וירח“. ע"ש. ואכ"מ].

ה. פון דעם ענין (ווי ס'איז ביי משה'ן) ווערט אויך א הוראה אין דער עבודה פון יעדער אידן

[ווארום אע"פ אז „מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפילו חלק אחד מני אלף ממדרגת . . רעיא מהימנא (משה רבינו)⁴⁰ — איז אבער מצד דעם וואס „כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משה רבינו ע"ה⁴¹, קען יעדער איד דערגרייכן „אפס קצהו ושמץ מנהו“⁴²].

ויש לומר, אז דאס איז דער תוכן מאמר חז"ל⁴² „כל השוכח דבר אחד ממשנתו מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו“. דלכאורה, פארוואס זאל קומען אזא עונש חמור בלויז צוליב דעם וואס שכן „דבר אחד ממשנתו“ (און יתכן אז ער געדענקט כל התורה כולה חוץ פון דעם „דבר אחד“)?!

איז איינער פון די ביאורים אין דעם: ביי א אידן דארפן דברי תורה נחקק ווערן אין זיין עצם מציאות, ביז אין אן אופן אז יעדער ווארט פון תורה רירט אן זיין עצם מציאות. און דעריבער, די עצם פאסירונג פון „שוכח דבר אחד ממשנתו“ — איזו כמות וואס ער האט פארגעסן — דארף פועל'ן א שפירה אין זיין עצם מציאות, „כאילו“⁴³ מתחייב בנפשו.

ועד"ז איז בנוגע צו זמן — אז יעדער רגע פון זיין לעבן דארף זיין פארבונדן מיט תורה. און דעריבער, ווען א איד איז ח"ו מבטל תורה, אפילו איין רגע ווען

(40) ל' התניא פמ"ד (סג, א).

(41) תניא רפמ"ב. וראה גם פמ"ד שם.

(42) אבות פ"ג מ"ח. הובא להלכה בהל' ת"ת לאדה"ז (פ"ב ס"ד ואילך).

(43) ראה הל' ת"ת שם ס"ה.

דאָרף אים זיין נוגע בנפש, ביז אַז אויב
ער פאַרפעלט ח"ו אפילו „דבר אחד“
(און אַ דבר הכי קל) פועל'ט עס אַ
שבירה בכל מהותו.

און דאָס גופא ברענגט אים צו מוסיף
זיין אין עבודת השם, און אין אַן אופן אַז
ער פילט ווי יעדער ענין טוב וואָס ער
טוט איז מוסיף אין זיין עצם חיות,
דביקות אין מחי' חיים⁴⁵, מקור החיים —
„ואתם“⁴⁶ הדבקים בה' אלקיכם חיים
כולכם היום“.

(משיחת ש"פ וילך תשכ"ו)

„אפשר (לו) לעסוק בתורה (איו) . .
הכרת תכרת“⁴⁴ — עס רירט אַן זיין עצם
מציאות. ווייל דאָ איז ניט פועל די כמות
הזמן וואָס ער האָט פאַרפעלט צו לער-
נען, נאָר די עצם זאך אַז עס איז אַדורך
אַ רגע ווען ער איז ניט געווען פאַר-
בונדן מיט תורה.

ועד"ז איז בנוגע צו אַלע ענינים פון
אידישקייט: ביי אַ אידן דאָרף דער ענין
פון עבודת השם זיין נחזק אין זיין מצי-
אות, אַזוי אַז דער קלענסטער ענין פון
עבודת השם — אפילו אַ דקדוק קל של
ד"ס אַדער אפילו אַ מנהג ישראל —

(44) סנהדרין צט, א. הובא בטוש"ע יו"ד סו"ס
רמו (סכ"ה). הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ו (אלא
שבטוש"ע והל' ת"ת שם הובאה רק התחלת הכתוב
(הענין) ד"דבר ה' בזה"ה). תניא פ"א.

(45) יומא עא, א.

(46) ואתחנן ד, ד.

האזינו

פון פסוק די ווערטער „הוא והושע בן נון“ און איז מפרש: „שבת של דיוזגי היתה נטלה רשות מזה ונתנה לזה העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא ה' לך להרים ראש ולמה קוראו כאן הושע לומר שלא זחה דעתו עליו שאעפ"ש שנתנה לו גדולה השפיל עצמו כאשר מתחלתו“.

התחלת פירש"י — „שבת של דיוזגי היתה נטלה רשות מזה ונתנה לזה“ שטייט אין גמרא סוטה: „דער המשך פרש"י „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע כו“ שטייט אין ספרי פ' וילך, און דער תוכן פון סיום פרש"י „ולמה קוראו כאן הושע“ שטייט אין ספרי פרשתנו עה"פ.

פארוואס איז דא רש"י מצרף די דריי באזונדערע מאמרים אין איין פירוש?

און נאכמער: בשלמא די ערשטע צוויי ענינים אין פרש"י — (א) „שבת של דיוזגי כו“, (ב) „העמיד לו משה מתורגמן ליהושע כו“ — האבן א שייכות צווישן זיך בתוכם — אויך אין צווייטן ענין איז מודגש ווי דער ענין „הרשות“ איז אריבער צו יהושע: „אבער דער המשך הפירוש „ולמה קוראו כאן הושע כו“ איז לכאורה אינגאנצן א באזונדער באווארעניש, וואס האט קיין שייכות נישט צו דעם פריערדיקן ענין — און אעפ"כ איז לא די וואס רש"י שטעלט עס אריין

א. שוין גערעדט פיל מאל, אז ענינו של רש"י בפירושו על התורה איז (ווי רש"י אליין גיט ארויס דעם כללי) „אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא“, און אפילו איז די ערטער וואו בהשקפה ראשונה זעט אויס אז רש"י ברענגט סתם אראפ א דרש (של חז"ל), אבער כד דייקת זעט מען אז דער געבראכטער דרש (אויב ער זאגט נישט אויף דעם „רבותינו דרשו“ וכיו"ב) איז מוכרח בפרשטו של מקרא.²

און דאס איז ניכר באופן בולט אין פירוש רש"י בפרשתנו: רש"י זאגט א פירוש וואס ווען מאיז מעיין אין די מקורות פונעם פירוש זעט מען אז דאס זיינען דריי באזונדערע דרשות חז"ל — איינע אין גמרא, די צווייטע אין ספרי בפ' וילך און לבסוף א דרש וואס שטייט אין ספרי על אתר — און במקורם האבן די דרשות קיין שייכות נישט צווישן זיך, אבער רש"י בפירושו על התורה איז זיי אלע דריי מצרף און כולל אין איין פירוש!

ובע"כ צ"ל אז זיי זיינען נוגע צו פשט הכתוב, וואס דאס בינדט זיי צוזאמען: ובמילא איז אויך דער סדר הבאתם בפירושו אן ענין וואס איז אין פשט — וכמש"ת להלן.

ב. אויפן פסוק: „ויבא משה וידבר ג' הוא והושע בן נון“ איז רש"י מעתיק

(1) בראשית ג, ח. שם, כד (וראה שם, כב, ד, ח. ו. ויעד.
(2) ראה ספר כללי רש"י (קה"ת, תש"מ, תנשי"א) פ"ה, ועוד.
(3) פרשתנו לב, מד.

(4) יג. ב. וראה גם ספרי כאן על התחלת הפסוק:
בא... והרשות נתנה ביד אחר.
(5) קרוב לתחלתו. ועד"ז הוא בספרי פינחס כז, יח (ראה לקמן הערות 14, 25).